

Kuidas leiti K. Pätsi põrm

(Algus 1. lk.)

Küllap sellepärast, et totalitaar-režiimi tavade kohaselt tembeldati nõukogude võimu vastu tegutsenud võidelnud tuhandeid või koguni sadu tuhandeid isikuid sügavate mõtlemis- ja psüühiliste häirete all kannatanuteks. Sest kui sa juba kord sõandasid kahelda bolševistlike-kommunistlike loosungite ja dogmade õigsuses või kogunisti nende järgijate vastu aktiivselt võitlesid (nagu K. Päts oli seda teinud), siis järelikult pidi sinu mõtlemises ja üldse ajutegevuses midagi patoloogilist olema ja sind tuli allutada halastamatule ravirežiimile. Teiselt poolt — K. Pätsi tabanud äärmiselt valusad vintsutused ja traagilised üleelamised olid ilmselt kahjustanud tema vaimset tasakaalu (ning peale selle avaldasid mõju east johtuvad seniilsuseilmingud), sestap polegi imeks panna, et vankest tavavangla asemel psühhiaatriahaiglas peeti.

Miks läbinisti põdur, aga iga tõsimeelse patrioodi meelest ometigi vaba Eesti tipp-sümboliks peetud Konstantin Päts 1954. aastal üldse Eestimaaale tagasi toodi? Oleme kuulnud-lugenud, et teda ei peetudki toona enam nõukogude võimule mingiski mõttes ohtlikuks ja sestap juhitudi põhimõttest, et iga liiduvabariik kandku ise hoolt oma invaliidide eest...

Kuid kumu K. Pätsi Jämejalas viibimise kohta levis 1954. aastal Eestis kulutulena ning aina sagedamini märgati haiglahoone ümber

Valdur Timusk ja Henn Latt 1988. aastal Buraševos.

Samas kohas käis Latt koos kaaslastega möödunud suvel, seega 22 aastat hiljem vaatamas, kuidas on läinud inimestel, kes neid esimese ekspeditsiooni aegu abistasid.

“Sõit Buraševosse sai seekord teoks kolme pensionäri ettevõtmisena. Suur abi oli August Eriku, elupõlise pikamaa-autojuhi karavanautost ja Gustav Laatsi, Kanada pensionäri videokaamerast. Kulud kandsime koos. Muuseas, Gustav Laats on “kodumaareetur”, kes 1969. aastal põgenes Läände. Nii et kirju seltskond, kes on siiski üle sellest, kes oli kes...” nendib H. Latt.

Kes siis õieti on Henn Latt? Ta on elu näinud eakas mees, kellel pole enam midagi kaotada ning kes soovib rääkida järeltulevatele põlvedele oma lugu.

Legendid

Henn Latt valib hoolega sõnu ning on piinlikult korrektne. Oma minevikust ei tee aastatel 1963–1980 KGBs töötanud Henn

Kõigepealt otsustas Latt kontrollida Tveri varianti. Ta tegi selle ettepaneku kunagisele kolleegile, 1983. aastal KGBst lahkunud Valdur Timuskile. Latt ise viibis toona endisel EKP juhtide eest maapaos, omal ajal polkovnikupaguniteni jõudnud Timusk oli pensionär.

“Infot oli liikvel ohtralt ning legende leidus mitmesuguseid,” räägib Henn Latt, kes hakkas eeltööde kõrval koguma sõidu- ja kuluraha. Seda teenis ta omakasvatatud kartuli, porgandi ja tilli müügist. Erilist indu andis kuuldus, nagu oleks Tveris eesti turistidele näidatud koguni presidendi hauaplatsi. Kuuldusi ringles nii- ja naasuguseid.

Doktor Gusseva

Ühel 1988. aasta oktoobripäeval jõuti viimaks sinnaaale, et Henn Latt sai oma pikap-Moskvišile hääled sisse panna. Pikk teekond võis alata. Varustajakogemus õpetas otsijat ekspeditsioonile kaasa võtma mitmesugust proviant, alusetult seostada KGB ja teab kellega,” kõneleb Henn Latt kibedalt. “Saatusel tahtel olime meie Timuskiga siiski esimesed. Ega meil õieti millegagi kiidelda ole. Aitäh ei öelnud meile midugi keegi. Ka teise sõidu tegime meie, pensionärid, oma kulu ja kirjadega. Ärge otsige siit KGB jälgi.”

Seda, kuidas president Metsakalmistule kodumaa mulda sängitati, vaatas Latt telerist. Matustele teda ei kutsutud.

Seda, kuidas president Metsakalmistule kodumaa mulda sängitati, vaatas Latt telerist. Matustele teda ei kutsutud.

Jälle Buraševos

Tänavu pakkis Henn Latt taas asjad ning sõitis suvel koos kahe kaaslasega omal kulul Buraševosse vaatama, mis on seal juhtunud pärast presidendi säilmete välja-kaevamist.

Ta leidis eest 1990. aastal vallandatud kohaliku võimu esimehe Nikolai Pankratjevi ning 1988. aastal Konstantin Pätsi matmispaiga otsinguid filminud Aleksandr Sokolovi, keda oli eestlastega suhtlemise tõttu pärast kuni Nõukogude Liidu lagunemiseni samuti vintsutatud. Presidendi matmispaiga saladuse avaldanud arsti Ksenia Gusseva haud oli nimetu ja räämas.

“Kui Eesti Muinsuskaitse Seltsi ekspeditsioon oli 1990. aastal lahkunud, kaotas töö Buraševo asula-nõukogu esimees Nikolai Pankratjev, kes oli surnuaial tehtud väljakaevamise eest vastutuse enda peale võtnud,” jätkab Latt. “Nüüd, kakskümmend aastat hiljem, palusin talt andestust eestlaste nimel, kes olid lahkunud Buraševost Pankratjevit tänamata ja head aega ütlemata.” Riigitöö kaotanud, siirdus Pankratjev suurde ärisse ning

Eelmisel nädalal

◆ Tallinna Botaanikaead avas põhjalikult uuendatud kasvuhooned. Kahe triiphoone ümberehitamiseks kulunud 34 miljonist kroonist saadi Euroopa Liidu abina 27 miljonit. Ligi kaks aastat kestnud töö tulemusena on botaanikaaiia palmimajad 1000 km raadiuses kõige uhkemad.

◆ Poole tosina suurveo-kiga toimetati lennuväljalt Eesti Panka jaanuarist käibele tulevad paberrahatähed (oletatavasti 80–90 miljonit eurot).

◆ Politsei- ja piirivalvet amet hakkab 1. jaanuarist Eestis elavatele välismaalastele, kes ei ole Euroopa Liidu kodanikud, isikutunnistuse alusel välja andma uut liiki dokumenti — elamisloakaarti. Kaart väljastatakse isikule, kes elab Eestis elamisloa või elamisõiguse alusel. Elamisloakaardi vorm on kehtestatud ELi Nõukogu määrusega. Eestis väljastatava elamisloakaardiga on samaväärselt isikutunnistusega võimalik kasutada e-teenuseid ning anda digitaalalkirja.

◆ Viimase kümne aastaga rohkem kui 20 miljoni krooni eest remonditud Tallinna Jaani kirik sai eelmisel nädalal lõpuks valmis. Viimaste töödena värviti üle pühakoja katus, parandati seintel krohvi ja vööbati need üle. Tugevdati ka alusmüüri. Koguduse meelest pole kirik nii ilus olnud kogu oma 142-aastase ea vältel.

◆ Statistikaameti väätel